

โทษประหารชีวิตป้องปรามอาชญากรรมได้จริงหรือ ?

เมื่อสังคมต้องเผชิญหน้ากับอาชญากรรมที่ร้ายแรง อุกอาจ สะเทือนขวัญ ปฏิกริยาตอบรับที่เรามักจะพบเห็นได้ทั่วไปจากสื่อมวลชน ประชาชน และผู้นำทางการเมือง คือ การเรียกร้องให้นำโทษประหารชีวิตมาบังคับใช้ โดยเชื่อว่าบทลงโทษที่รุนแรง เช่น การประหารชีวิตจะช่วยยับยั้งและป้องปรามอาชญากรรม แต่ในความเป็นจริงแล้ว ความเชื่อดังกล่าวกลับไม่มีหลักฐานใดๆ ที่น่าเชื่อถือรองรับว่าการใช้โทษประหารช่วยป้องกันอาชญากรรมได้ดีกว่าการลงโทษแบบอื่น ในทางตรงข้ามมีรายงานการศึกษาจากนานาประเทศที่ระบุว่าโทษประหารชีวิตไม่มีความเกี่ยวข้องอัตราการเพิ่มขึ้นหรือการลดลงของอาชญากรรม เช่น งานศึกษาอย่างรอบด้านขององค์การสหประชาชาติ¹ เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างโทษประหารกับอัตราการฆาตกรรมได้ข้อสรุปว่า “งานวิจัยชิ้นนี้ไม่สามารถค้นพบข้อยืนยันในทางวิทยาศาสตร์ว่า การประหารชีวิตส่งผลในเชิงป้องปรามได้ดียิ่งกว่าการลงโทษจำคุกตลอดชีวิต และไม่น่าเชื่อว่าจะมีข้อยืนยันเหล่านั้นอยู่จริง หลักฐานที่มีอยู่ไม่มีข้อสนับสนุนในเชิงบวกต่อสมมติฐานในแง่การป้องปรามเลย”

สถิติจากประเทศที่ยกเลิกโทษประหารยังชี้ให้เห็นว่า การไม่ใช้โทษประหารไม่ได้ส่งผลให้อาชญากรรมเพิ่มขึ้น ยกตัวอย่างเช่นในแคนาดา อัตราการฆาตกรรมต่อประชากร 100,000 คนได้ลดลงจากอัตราสูงสุด 3.09 ในปี 2518 ซึ่งเป็นปีก่อนที่จะยกเลิกโทษประหารสำหรับความผิดฐานฆ่าคนตาย เหลือเพียง 2.41 ในปี 2523 อัตราการฆาตกรรมในแคนาดาในปัจจุบันยังต่ำกว่าช่วงก่อนที่จะยกเลิกโทษประหารมาก²

งานศึกษาเปรียบเทียบอัตราการฆาตกรรมในฮ่องกงและสิงคโปร์ ซึ่งต่างมีขนาดของประชากรใกล้เคียงกัน เป็นการศึกษาระยะเวลา 35 ปี เริ่มตั้งแต่ปี 2516 พบว่า การยกเลิกโทษประหารในฮ่องกง และอัตราการประหารชีวิตที่สูงในสิงคโปร์ในช่วงกลางทศวรรษ 1990 ส่งผลต่ออัตราการก่ออาชญากรรมแทบไม่แตกต่างกันเลย³

สาเหตุที่เป็นเช่นนั้นเพราะแนวโน้มและแบบแผนอาชญากรรมในแต่ละประเทศมีส่วนเกี่ยวข้องกับปัจจัยเฉพาะในบริบทที่แตกต่างกันออกไป ไม่มีแนวทางแก้ปัญหาเดียวแบบเบ็ดเสร็จที่จะทำให้เกิดความปลอดภัยต่อสาธารณะในทุกประเทศ นอกจากนี้ยังมีผลการศึกษามากมายขึ้นที่สนับสนุนว่า **ความปลอดภัย**

¹ Roger Hood, “คำถามเกี่ยวกับโทษประหารและคุณูปการใหม่ของอาชญาวิทยาที่มีต่อประเด็นนี้: รายงานต่อคณะกรรมการสิทธิการว่าด้วยการป้องกันอาชญากรรมและความยุติธรรมทางอาญา” (“The question of the death penalty and the new contributions of the criminal sciences to the matter: a report to the United Nations Committee on Crime Prevention and Control”), UN document E/AC.57/1988/CRP.7, 2531.

² Roger Hood, “โทษประหาร: ทศนะในระดับโลก” (“The Death Penalty: A World-wide Perspective”), Oxford, Clarendon Press, ฉบับพิมพ์ครั้งที่สี่, 2551, น. 325

³ Franklin E. Zimring, Jeffrey Fagan, David T. Johnson, “การประหารชีวิต ผลในเชิงป้องปราม และการฆาตกรรม: เรื่องราวของสองเมือง” (“Executions, deterrence and homicide: a tale of two cities”), 31 สิงหาคม 2552

ของสาธารณะและอัตราการเกิดอาชญากรรมนั้นสัมพันธ์โดยตรงกับประสิทธิภาพของกระบวนการยุติธรรม ตั้งแต่การปฏิบัติหน้าที่ของตำรวจ อัยการ ศาล และหน่วยงานระดับชาติอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยของสำนักงานว่าด้วยยาเสพติดและอาชญากรรมแห่งสหประชาชาติ (UNODC) ระบุว่า ปัจจัยสำคัญที่เกี่ยวข้องกับอัตราการเกิดอาชญากรรม คือ ความยากจน ความไม่เท่าเทียมทางเศรษฐกิจและสังคม ความสามารถของรัฐในการบังคับใช้กฎหมาย การรักษาลัทธิธรรม ต่างเป็นปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อระดับความรุนแรงในประเทศส่วนใหญ่ นอกเหนือจากพฤติกรรมส่วนบุคคลในแต่ละสถานการณ์⁴

ส่วนรายงานภูมิภาคแคริบเบียน ปี 2555 ของสำนักงานโครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติตั้งข้อสังเกตว่า การเพิ่มขึ้นของอาชญากรรมร้ายแรงเกิดขึ้นพร้อมกับการที่รัฐไม่สามารถคลี่คลายคดีและนำผู้กระทำผิดมาลงโทษ นอกจากนี้ ประเทศที่มีกระบวนการนิติบัญญัติอ่อนแอ ไม่สามารถบังคับใช้กฎหมายได้อย่างเสมอภาค หรือ ศาลไม่สามารถตัดสินคดีความอย่างเป็นอิสระ เช่น ผู้กระทำผิดที่มีอิทธิพลทางการเมืองมักไม่ต้องรับโทษ ก็มีแนวโน้มที่จะมีอัตราการฆาตกรรมที่สูงกว่าประเทศอื่น⁵

ประเทศไทย: โทษประหารชีวิตกับสถิติอาชญากรรม

ในประเทศไทย ผู้มีอำนาจตัดสินใจเชิงนโยบายมักกล่าวว่า การใช้โทษประหารชีวิตในคดียาเสพติดและคดีอุกฉกรรจ์ เช่น คดีฆาตกรรม คดีล้วงละเมิดทางเพศ จะช่วยป้องปรามยับยั้งอาชญากรรม แต่จากการรวบรวมสถิติการเกิดอาชญากรรมและการบังคับใช้โทษประหารชีวิตในประเทศไทย ระหว่างปี 2545 – 2554 ก็ไม่พบความสัมพันธ์กันอย่างชัดเจนระหว่างการใช้โทษประหารชีวิตกับอัตราการฆาตกรรม กล่าวคือ ตามตารางที่ 1 ระหว่างปี 2545 – 2554 ประเทศไทยมีการบังคับใช้โทษประหารชีวิต 17 ราย โดยในปี 2545 มีผู้ถูกประหารชีวิต 11 ราย และในปี 2546 มี 4 รายตามลำดับ การประหารชีวิตครั้งล่าสุดในประเทศไทย เกิดขึ้นเมื่อเดือนสิงหาคม 2552 มีนักโทษชายในคดียาเสพติดถูกประหารชีวิต 2 ราย ส่วนอัตราการฆาตกรรมในประเทศนั้นโดยเฉลี่ยแล้วลดลงทีละน้อยเกือบทุกปียกเว้นปี 2546 ตามตารางที่ 2 ในปี 2545 จาก 7 ลดลงเหลือ 4.8 ในปี 2554 อันที่จริงอัตราการฆาตกรรมในปี 2546 ได้เพิ่มขึ้นจาก 7 เป็น 9.8 หนึ่งปีหลังจากที่มีการบังคับใช้โทษประหารชีวิต 11 รายในปี 2545 และระหว่างปี 2547 – 2551 ซึ่งไม่มีการบังคับใช้โทษประหารชีวิตนานกว่า 6 ปี อัตราการฆาตกรรมกลับลดลงอย่างต่อเนื่องทุกปี

⁴ สำนักงานว่าด้วยยาเสพติดและอาชญากรรมแห่งสหประชาชาติ, “ทำให้ได้ผล – คู่มือสำหรับแนวปฏิบัติเพื่อป้องกันอาชญากรรม” (“Making them work – handbook on crime prevention guidelines”), สิงหาคม 2553

⁵ สำนักงานโครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ, “รายงานการพัฒนาคนในภูมิภาคแคริบเบียนประจำปี 2555” (“Caribbean Human Development Report 2012”), 2555

ตารางที่ 1 จำนวนผู้ถูกบังคับโทษประหารชีวิตในประเทศไทย ระหว่างปี 2545-2554

จำนวนผู้ถูกบังคับโทษประหารชีวิต จำแนกตามปี พ.ศ.									
2545	2546	2547	2548	2549	2550	2551	2552	2553	2554
11	4	-	-	-	-	-	2	-	-

ที่มา: กรมราชทัณฑ์

ตารางที่ 2 อัตราการฆาตกรรมต่อประชากร 100,000 ราย / ปี ในประเทศไทย⁶

อัตราการฆาตกรรมต่อประชากร 100,000 ราย / ปี จำแนกตามปี พ.ศ.									
2545	2546	2547	2548	2549	2550	2551	2552	2553	2554
7	9.8	6.5	7.2	7	6.5	5.8	5.4	5.3	4.8

ที่มา: สำนักงานว่าด้วยยาเสพติดและอาชญากรรมแห่งสหประชาชาติ

โทษประหารชีวิตในคดียาเสพติด

นอกเหนือจากคดีความผิดต่อชีวิต แล้วประเทศไทยยังกำหนดบทลงโทษประหารชีวิตสำหรับคดียาเสพติด โดยมุ่งหมายให้การกำหนดอัตราโทษสูงเป็นเครื่องมือในการยับยั้งป้องปรามการกระทำความผิด จากสถิติจำนวนคดีสูงสุดที่ขึ้นสู่การพิจารณาคดีอาญาของศาลยุติธรรมทั่วราชอาณาจักร ระหว่างปี 2549-2555⁷ พบว่า ระหว่างปี 2550 – 2555 มีคดียาเสพติดเข้าสู่กระบวนการพิจารณาของศาลชั้นต้นมากเป็นอันดับแรก อันดับต่อมา คือ คดีจราจรทางบก และการพนัน ส่วนในชั้นการพิจารณาของศาลฎีกานั้น พบว่าคดียาเสพติด และคดีความผิดต่อชีวิตมักมีจำนวนคดีที่เข้าสู่การพิจารณามากเป็นอันดับ 1 หรือ อันดับ 2 ตลอดระยะเวลา 7 ปี (ปี 2549-2555) และศาลก็มีคำพิพากษาลงโทษประหารชีวิตในคดียาเสพติด และคดีความผิดต่อชีวิตอย่างต่อเนื่อง

จาก ตารางที่ 3 และ ตารางที่ 4 ซึ่งรวบรวมสถิติผู้ต้องโทษประหารชีวิตระหว่างปี 2555-2556 พบว่า โดยเฉลี่ยแล้ว ในปี 2555 จำนวนผู้ต้องโทษประหารชีวิตในคดียาเสพติดให้โทษเพิ่มขึ้นในอัตราที่สูงกว่าผู้ต้องโทษประหารชีวิตในคดีความผิดต่อชีวิตและความผิดอื่นๆ ส่วนในปี 2556 นั้นจำนวนผู้ต้องโทษประหาร

⁶ สำนักงานว่าด้วยยาเสพติดและอาชญากรรมแห่งสหประชาชาติ, UNODC สถิติการฆาตกรรม จาก

<http://www.unodc.org/unodc/en/data-and-analysis/homicide.html>, เข้าถึงเมื่อ 7 ตุลาคม 2556

⁷ รายงานสถิติศาลทั่วราชอาณาจักรของสำนักงานศาลยุติธรรม ระหว่างปี 2549-2555 จาก รายงานข้อมูลสถิติกระบวนการยุติธรรม, ศูนย์พัฒนาข้อมูลกระบวนการยุติธรรม

http://www.oja.go.th/sites/cjs/Pages/Statistics_Justice_Detail02.aspx, เข้าถึงเมื่อ 20 ธันวาคม 2555

ชีวิตในคดียาเสพติดให้โทษ คิดเป็นร้อยละ 45.39 และจำนวนผู้ต้องโทษประหารคดีความผิดต่อชีวิตและคดีอื่น ๆ คิดเป็นร้อยละ 54.61 โดยอัตราการเพิ่มหรือลดจำนวนผู้ต้องโทษไม่เปลี่ยนแปลงมากนัก

ตารางที่ 3 จำนวนผู้ต้องโทษประหารชีวิต จำแนกตามประเภทความผิด ระหว่างปี 2555*

จำนวนผู้ต้องโทษประหารชีวิต (คน) ปี 2555					
เดือน	คดียาเสพติดให้โทษ	คิดเป็นร้อยละ**	คดีความผิดต่อชีวิตและอื่นๆ	คิดเป็นร้อยละ**	รวม
กุมภาพันธ์	245	39.39	377	60.61	622
มิถุนายน	337	46.42	389	53.58	726
ตุลาคม	308	47.46	341	52.54	649
ธันวาคม	325	49.39	333	50.61	658
ค่าเฉลี่ย**		45.67		54.33	

ตารางที่ 4 จำนวนผู้ต้องโทษประหารชีวิต จำแนกตามประเภทความผิด ระหว่างปี 2556*

จำนวนผู้ต้องโทษประหารชีวิต (คน) ปี 2556					
เดือน	คดียาเสพติดให้โทษ	คิดเป็นร้อยละ**	คดีความผิดต่อชีวิตและอื่นๆ	คิดเป็นร้อยละ**	รวม
มีนาคม	313	45.56	374	54.44	687
พฤษภาคม	314	44.47	392	55.53	706
กันยายน	319	45.96	375	54.04	694
พฤศจิกายน	309	45.57	369	54.43	678
ค่าเฉลี่ย**		45.39		54.61	

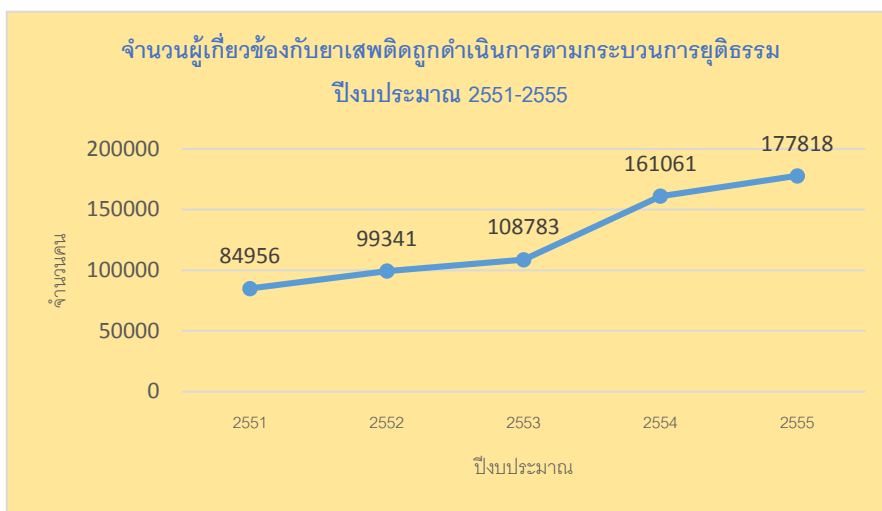
ที่มา: กรมราชทัณฑ์

*สถิตินี้รวบรวมผู้ต้องขังระหว่างอุทธรณ์ ระหว่างฎีกา และนักโทษเด็ดขาดประหารชีวิต

** ค่าเฉลี่ยเป็นการคำนวณของแอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล ประเทศไทย

แม้จะมีการกำหนดโทษขั้นสูง และมีศาลคำตัดสินลงโทษหนักในคดียาเสพติดอย่างต่อเนื่อง แต่จำนวนคดีที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติดกลับยังเพิ่มขึ้นเรื่อย จาก ตารางที่ 5 ซึ่งเป็นข้อมูลจากระบบฐานข้อมูลของกองบัญชาการตำรวจปราบปรามยาเสพติด ซึ่งรวบรวมสถิติจำนวนผู้เกี่ยวข้องกับคดียาเสพติดจากโรงพักทั่วประเทศ (โดยไม่รวมข้อหาเสพ) ระหว่างปีงบประมาณ 2551 – 2555 พบว่าจำนวนผู้เกี่ยวข้องกับยาเสพติดที่ถูกดำเนินการตามกระบวนการยุติธรรมยังเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ ทุกปี จาก 84,956 ราย ในปี 2551 เป็น 177,818 ราย ในปี 2555

ตารางที่ 5 จำนวนผู้เกี่ยวข้องกับยาเสพติดถูกดำเนินการตามกระบวนการยุติธรรม ปีงบประมาณ 2551-2555

ที่มา: ศูนย์ปฏิบัติการระดับกรม สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด⁸

สถิติเหล่านี้นำไปสู่คำถามที่ว่า การกำหนดอัตราโทษสูงสุด เช่น โทษประหารชีวิต ทั้งในคดีฆาตกรรม และคดียาเสพติด ช่วยยับยั้งการเกิดอาชญากรรมได้จริงหรือไม่? โทษประหารชีวิตช่วยป้องปรามการเกิดอาชญากรรมได้ดีกว่าโทษจำคุกจริงหรือไม่? แม้จะมีผู้โต้แย้งว่าการลงโทษประหารชีวิตจะตัดโอกาสที่ผู้ต้องโทษ จะกระทำผิดซ้ำ แต่ก็ไม่มีหลักฐานใดๆ เลยว่า การประหารชีวิตอาชญากรหนึ่งคนจะช่วยยับยั้งป้องกันไม่ให้มีคดีฆาตกรรมหรือคดียาเสพติดรายใหม่เกิดขึ้น ทั้งผู้กำหนดนโยบาย เจ้าหน้าที่รัฐ และภาคประชาชนที่เกี่ยวข้องควรตั้งคำถามและสำรวจข้อเท็จจริงกันอย่างจริงจังและเป็นระบบเพื่อแสวงหาวิธีการป้องกันอาชญากรรมและลดปัจจัยเสี่ยงต่อการเกิดอาชญากรรมที่มีประสิทธิภาพ และสามารถบังคับใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ แทนการแก้ปัญหาที่ปลายทาง เช่น การกำหนดโทษประหารชีวิตหรือการบังคับโทษประหารชีวิตเมื่อบุคคลได้กระทำความผิดเสร็จสิ้นแล้ว

แนวทางการป้องกันอาชญากรรม

คณะมนตรีเศรษฐกิจและสังคมแห่งสหประชาชาติได้รับรองแนวปฏิบัติเพื่อป้องกันอาชญากรรม (Guidelines for the Prevention of Crime)⁹ และจำแนกแนวทางการป้องกันอาชญากรรมไว้ ดังนี้

⁸ จำนวนผู้เกี่ยวข้องกับยาเสพติดถูกดำเนินการตามกระบวนการยุติธรรม <http://moc.oncb.go.th/new/index.php/2012-04-24-03-22-39> เข้าถึง 12 กุมภาพันธ์ 2557

⁹ คณะมนตรีเศรษฐกิจและสังคมแห่งสหประชาชาติ มติที่ 2002/13 รับรองเมื่อ 24 กรกฎาคม 2545

- การป้องกันโดยผ่านการพัฒนาสังคมหรือการป้องกันอาชญากรรมทางสังคม โดยเน้นการส่งเสริมสวัสดิภาพของบุคคลและการใช้มาตรการด้านสังคม เศรษฐกิจ สุขภาพ และการศึกษา เพื่อสนับสนุนให้เกิดพฤติกรรมในเชิงบวกต่อสังคม โดยมีจุดเน้นเป็นพิเศษที่เด็กและเยาวชน
- การป้องกันอาชญากรรมโดยอาศัยฐานจากท้องถิ่น การเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมในท้องถิ่นซึ่งส่งผลให้มีการกระทำความผิด ด้วยการพัฒนากิจกรรม ความชำนาญ และส่งเสริมความร่วมมือของสมาชิกในชุมชน
- การป้องกันอาชญากรรมตามสถานการณ์ เป็นการป้องกันไม่ให้เกิดอาชญากรรมโดยลดโอกาส เพิ่มความเสี่ยงที่จะถูกจับกุม และลดโอกาสที่จะได้รับประโยชน์ให้เหลือน้อยสุด
- โครงการส่งเสริมให้ผู้กระทำผิดกลับคืนสู่สังคมที่มีประสิทธิภาพ จะช่วยป้องกันไม่ให้คุณคนหวนกลับไปกระทำความผิดซ้ำ โดยการส่งเสริมให้ผู้กระทำผิดปรับตัวเข้าไปอยู่ในสังคมได้ ส่งเสริมโอกาสที่ผู้กระทำผิดมีอาชีพสุจริตที่เลี้ยงตนเองและครอบครัวได้ เป็นต้น

ที่ผ่านมา ชาวการกระทำผิดซ้ำของผู้เคยต้องโทษหรือกำลังต้องโทษอยู่ในเรือนจำมักเป็นที่สนใจและถูกสื่อมวลชนหยิบยกไปรายงานข่าวอย่างสม่ำเสมอ น้อยครั้งนักที่จะตั้งคำถามต่อเนื่องว่าเพราะอะไร? ทำไมคุณจึงกลายเป็นโรงเรียนอาชญากร? ทำไมคุณมีไว้ซึ่งคนจน? ทำไมคนรวยหรือผู้มีอิทธิพลมักไม่ต้องรับโทษ? ทำไมปืนและยาเสพติดจึงอยู่ในมือของเยาวชนอย่างง่ายดาย? ทำไมจึงยังมีการจับผิดตัวและคุมขังผู้บริสุทธิ์?

ประเทศไทยมีผู้ต้องขังในเรือนจำทั่วประเทศกว่า 291,727 คน¹⁰ เป็นผู้ต้องขังระหว่างการพิจารณาคดีร้อยละ 23.55 แต่มีบุคลากรของกรมราชทัณฑ์ ซึ่งรวมทั้งฝ่ายบริหารและผู้ปฏิบัติ จำนวน 10,537 คน¹¹ ถ้าคิดเฉลี่ยโดยง่ายไม่แยกระหว่างผู้ปฏิบัติกับฝ่ายบริหาร คือ เจ้าหน้าที่ 1 คน ดูแลผู้ต้องขัง 27 คน ซึ่งสูงกว่าค่าเฉลี่ยที่สหประชาชาติกำหนดไว้ คือ เจ้าหน้าที่ 1 คน ต่อผู้ต้องขัง 5 คน อยู่มาก แล้วกระบวนการบำบัดฟื้นฟู แก่ไขพฤติกรรมผู้กระทำผิดจะมีประสิทธิภาพมากน้อยเพียงใด เมื่อหน่วยงานที่รับผิดชอบยังขาดแคลนบุคลากรและทรัพยากร?

หากทุกๆ ฝ่ายทั้งผู้ออกกฎหมาย ผู้บังคับใช้กฎหมาย และประชาชนร่วมกันหาคำตอบให้คำถามที่เกิดจากกระบวนการยุติธรรมอย่างจริงจัง เราจะพบแนวปฏิบัติและนโยบายที่มีประสิทธิภาพเพื่อลดและป้องกันอาชญากรรมได้อย่างยั่งยืนมากกว่ามายาคติที่ว่า “ประหารชีวิตฆาตกรโหดคนนั้นซะ แล้วเหตุร้ายทุกอย่างจะจบสิ้นลง”

¹⁰ สถิติผู้ต้องราชทัณฑ์ สํารวจ ณ วันที่ 1 มกราคม 2557 โดย กรมราชทัณฑ์

¹¹ ข้อมูลอัตรากำลังข้าราชการในสังกัดกรมราชทัณฑ์ สํารวจ ณ วันที่ 1 มีนาคม 2555 จาก http://www.correct.go.th/mis/datacorrect/4_1.html เข้าถึง 13 กุมภาพันธ์ 2557